

többen is voltak jelen, egész sorozata lett a kártyavetésnek és ennek nagyon örültek a cigányasszonyok, mert több ellenszolgáltatást követelhettek és számíthattak arra, hogy máskor is idejöhetnek. Hol meg eladó lányok voltak, előszedték minden tudományukat, hogy szép jövőt jósolhassanak. Ahol aztán ebből a sok beszédből valami sikerült is, máskor is várták a kártyavetőt.

A kártyavetéshez sokszor a koldulás is kapcsolódott, mert sokkal többet kéregettek el a gazdasszonytól, mint amennyi a kártyavetésért járt volna. Az is igaz, hogy a háziasszonyok nem voltak bőkezűek a fizetésben. Ám a cigányok fondorlatosak voltak. Ha kenyeret kértek ellenszolgáltatásként, akkor egy kis szalonnát vagy kolbászt, egy kis sonkadarabot is kunyeráltak hozzá. Ha lisztet kértek, akkor két-három tojást, egy kevés zsírt, vagy leromlott csirkét koldultak, ha lehetett. Ha pénzt kértek, akkor azt mondták, hogy azért ilyen keveset, mert egy kis ételmaradékot, tarhonyát, avas szalonnát, krumplit, vagy egy rövid szárazkolbászt, túrót, egy kis tejfelt is kértek még.

A koldulók

Koldulók, koldusok, kéregetők ez egyértelmű fogalom, de mivel a cigányokból volt több, itt kell róluk megemlékezni. Kizárólag koldulásból itt kevés ember élt. Kéregettek az elárvult, családtalan, dologtalan, el nem tartott öreg cigányok és magyarok is, a gyengeelméjűek egy része, a testi fogyatékosok, a megrokkant szegények, az elszegényedettek néhány gyereke.

A koldusoknak nem volt szokás a házaknál enni adni, csak adtak a kezébe valamit. Legtöbbször egy darab kenyeret. Kevés hely volt, ahol mást is adtak volna, rendszerint továbbküldték egy darab kenyérrel. Legfeljebb családi ünnepeken, lakodalmak, disznótorok alkalmával adtak a koldusoknak kalácsot, maradékot vagy egyebet. Sok helyen azonban semmit, sőt be sem engedték a koldust a portára. A gazdaudvarok kutyái jellegzetesen a koldusokra voltak a legmérgeesebbek.

A szegényebb házaknál egy szelet kenyeret, vagy egy málét, sült tőköt vagy gyümölcsöt adtak és hozzátették, hogy innen ne kérjen semmit, mert holnap mi is kolduni megyünk. Ha olyan jött kéregetni, akiről tudták, hogy dolgozni is tudna, azt elmocskolták. Abból is lehetett tudni, hogy nem sok koldus volt nálunk, mert mindegyiket névről ismerték és több idő telt el, míg egy koldus egy-egy háznál jelentkezhetett. Hatósági engedéllyel rendelkeztek és az előjáróság mindegyiket ismerte. Egy részük időnként még segélyben is részesült. Némelyiknek volt közeli vagy távoli hozzátartozójánál menedéke (lakása). Volt olyan is, aki egyedül, kunyhójában lakott.

*

Az elmondottak szerint foglalható össze a túrkevei cigányság élete, munkája és kapcsolódása egy mezőváros társadalmában. Ahogyan maguk is vallják, ők magyar cigányok voltak már a múltban is. Ezzel emelkedtek ki a kóbor cigányok közül és a felszabadulás után ez lendítette őket a közösségi életbe. Mostanában különösen a birkanyírásra szakosodtak, ami nemcsak jól jövedelmez, de komoly elismerést is hoz számukra.

Hagymásy Sándor



Regrutabál, regrutabúcsúztató Bényben

A fél évszázada még gazdag regrutaszokásokból az érsekújvári járásban fekvő Bényben (Biña) napjainkig megmaradt a hagyományos regrutabál és ennek keretén belül a regrutabúcsúztató.

Ilyenkor a katona-, sorköteles legények engedélyt kérnek a bál megtartására. A legények meghívják magukhoz egy-egy lányt, ők az ünnepelt személyek, akik a főhelyen foglalnak helyet. A regruták szülei, rokonai, barátai is részt vesznek ezen

a búcsúesten. Este 10 órakor megérkezik a Helyi Nemzeti Bizottság elnöke — régi nevén a községi bíró. Erre az időre a leányok népviseletbe öltöznek, a legények a folyosón sorakoznak, kalapot viselnek. Majd egy férfi, aki a régi kisbíró helyettesíti, a terem közepén dobszóval kihirdeti a regrutabúcsúztató megkezdését.

A legények kettes sorban a terembe vonulnak, regrutanótákat énekelnek harmónikakísérettel, majd leteszik a sárgacédulás kalapjaikat és leülnek mulatni. A lányok csak erre várnak, bemennek és ellopják a kalapokat. Földíszíti mind-egyik a párját nemzeti szalaggal, a kalap szalagján körbe, hátul több ágban lelógóan és zöld-fehér és rózsaszín szalagot is csatolnak hozzá. A legények észreveszik, hogy hiányoznak a kalapok és keresni kezdik, ekkor a lányok nótaszóval bejönnek, kezükbe tartva lengetik a kalapokat és mindegyik leány a párja fejére teszi, szalagokkal kidíszítve. De a legények sem maradnak adósok, csárdást rendelnek és jól megpörgetik a lányokat. Ezután bejön a „kisbíró”, áldomásra hívják, majd a „Megütik a dobot az utca közepében” című dalra körülverbunkolják. Utána a kisbíró fölkéri a községi bírót, hogy búcsúztassa el a katonaköteles legényeket. A bíró az emelvényre lép, a regruták pedig félkörbe fölállnak a háta mögé. Az elnök ünnepi beszédet mond: elbúcsúztatja a fiúkat a szüleiktől, a lányoktól, a barátoktól és a falu minden lakójától, majd buzdító hazafias beszéddel fejezi be és hozzáteszi: „Most pedig az ősi szokás szerint mindenki kérje föl egy táncra édesanyját!” Fölhangzik a zene és a dal: „Sárga a csikóm, sárga a nyereg rajta!” A lányok kezeit láncszerűen összefogják s kőrtáncal körültáncolják az édesanyjaikkal táncoló regrutákat. A tánc után helyre kísérik az édesanyákat, majd egy régi katonaládát székre tesznek és kezdik bepakolni ezzel a dallal: „Édesanyám akkor kezdett siratni, mikor a kufferomat kezdtem pakolni”. Egy közös verbunkos után fölveszik a koffert és dalolva elvonulnak a „Ti nagybényi lányok Isten veletek” kezdetű dallal, miközben lengetik a szalagos kalapjaikat. A leányok hímezett zsebkendőikkel integetve kikísérik őket.

Ennyi maradt meg mára a régi népszokásból, ami *annak idején* sokkal gazdagabb volt.

A tavaszi sorozat idején egy hétig esténként mulatozástól volt hangos a falu kocsmája és utcái. Szalagos kalapokkal, nótaszóval végigvonultak a legények valamennyi utcán a sorozat napjáig. Ezután volt a hagyományos regrutabál.

Az október elseje előtti napokban újra regrutabáltól lett hangos a falu. Ezek a nóták már a búcsúzás hangjai voltak. Október elsején a falu lakóinak nagy része újra ünnepelt. Az állomásra kísérték ki a bevonuló legényeket. A legények nótaszóval mentek, utánuk fiatalabb legénypajtásaik vitték a kofferokat. Az állomáson borozgatás közben még eldaloltak egy-egy — vonattal kapcsolatos — nótát. Amikor a vonat közeledett, elbúcsúztak ismerőseiktől, rokonaiktól, szüleiktől, legényektől és a lányoktól. Átvették a koffert és felszálltak a feldíszített vonatra. Mire a vonat újra megindult, mindannyian helyet kaptak a nyitott ablaknál. Úgy tűnt, mintha a távozó vonat nem is síneken futna, hanem szárnyai lennének.

Édesanyák, nagymamák sirtak, édesapák, nagyapák igyekeztek fárfiasan viselkedni, de azért némelyiknek egy-egy lopva ejtett könnyesepp kiszökött a szeméből. Ők tudták csak igazán, hogy a szalagos kalap és koffer gazdájának sok viszontagság között mennyi utat kell megtenni, amíg újra viszontláthatja családtagjait. A legények örömmel integettek, a leányok kipirult arccal, zsebkendőiket lengették mindaddig, amíg a láthatáron el nem tűnt velük a távozó vonat.

Csókás Ferenc

